

Onderzoek Waterbeheer

Opsteller	Edwin de Jong, Sam Heslinga, Ingeborgh Petri-Bezemer
Portefeuillehouder	Anneke Beukers
Datum	8 mei 2023

Inhoud

Inleiding 3

Onderzoeksvraag 6

Aanpak van het onderzoek..... 8

Onderzoeksmethoden 8

Afbakening..... 10

Planning onderzoek 10

Bronnen 11

Bijlage 1. Onderzoeksfasen12

Inleiding

Dit onderzoek focust op de rol die (grond)waterbeheer speelt in ruimtelijke afwegingen van van de provincies. Door groeiende ruimtelijke claims en de gevolgen van klimaatverandering moeten zij scherpe keuzen maken in welke activiteiten waar kunnen plaatsvinden. Deze keuzen moeten leiden tot een robuuste ruimtelijke inrichting met een robuust watersysteem: een systeem dat in het algemeen bestand is tegen extreme gebeurtenissen en voldoet bij verschillende mogelijke toekomstige ontwikkelingen'.¹ Het is nuttig om te kijken hoe deze afweging in de praktijk gestalte krijgt. Eerst op het strategische niveau: hoe komen de kenmerken van bodem en water terug in de toekenning van de ruimtelijke functies in de (provinciale) strategische beleidskaders (de omgevingsvisie/-verordening). Vervolgens resulteert dit in kaders voor het waterbeheer die doorwerken naar de concrete ruimtelijke ontwikkelingen. Het is relevant te onderzoeken hoe de afweging op beide niveaus tot stand komt. Tevens is het nodig te onderzoeken welke actoren bij deze afweging betrokken zijn en welke functie zij in de afweging vervullen.

De provincie speelt een belangrijke rol in het beheer van de (regionale) wateren binnen haar grenzen. De Waterwet bepaalt voor een groot deel de taakverdeling tussen provincie en waterschap. Een belangrijke strategische taak die de provincie als middenbestuur heeft, is het vertalen van de nationale doelen naar een regionaal beleidskader. Zij heeft voor een deel ook operationele taken, bijvoorbeeld het beheer van de kwaliteit en het onttrekken van grondwater. De waterschappen vullen de provinciale kaders verder in (bijvoorbeeld in de vorm van peilbesluiten) en doen de technische uitvoering van de beheersmaatregelen. Ook monitoren de waterschappen de oppervlaktewaterkwaliteit. De provincie controleert vervolgens in hoeverre het waterschap binnen de gestelde kaders blijft. In het gebied van de Noordelijke provincies zijn vijf waterschappen, die allemaal provinciegrensoverschrijdend zijn:

- Noorderzijvest (Groningen, Drenthe en een klein stukje Fryslân);
- Wetterskip Fryslân (vrijwel heel Fryslân en een klein stukje Groningen);
- Hunze en Aa's (Groningen en Drenthe);
- Drents Overijsselse Delta (Drenthe en Overijssel);
- Vechtstromen (Drenthe en Overijssel).

In het onderzoek zal de verdeling van de bevoegdheden tussen de provincie en de waterschappen worden geïnventariseerd. Tevens zal de financiële verhouding tussen beide overheden worden beschreven.

Om haar taken te kunnen uitvoeren heeft de provincie in onder meer de Waterwet en de Wet bodembescherming taken en bevoegdheden met betrekking tot waterbeheer gekregen. Zij heeft taken en bevoegdheden op het gebied van:

¹ [https://www.stowa.nl/deltafacts/waterveiligheid/innovatieve-dijkconcepten/robuustheid#:~:text=Een%20robuust%20watersysteem%20of%20robuuste,\(toekomstige%20ontwikkelingen'\)](https://www.stowa.nl/deltafacts/waterveiligheid/innovatieve-dijkconcepten/robuustheid#:~:text=Een%20robuust%20watersysteem%20of%20robuuste,(toekomstige%20ontwikkelingen')).

- Waterveiligheid, zoals het geven van goedkeuring aan projectplannen voor verbetering en verlegging primaire waterkeringen, het aanwijzen van regionale waterkeringen, het vaststellen van risiconormen voor wateroverlast (overstromingsrisico), het beoordelen en toetsen van regionale waterkeringen.
- Waterkwantiteitsbeheer, waaronder het stellen van kaders aan waterschappen voor peilbesluiten.
- Waterkwaliteitsbeheer, waaronder het vaststellen welke watergangen oppervlaktewaterlichamen in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn en vaststellen welke status, type en doelen voor deze wateren gelden. De provincie neemt voor een ‘goede kwantitatieve toestand’ van het grondwater maatregelen op in de regionale waterplannen. Daarnaast monitort de provincie de kwaliteit van het grondwater.

Zoals aangegeven heeft de provincie een taak in het stellen van strategische doelen in het waterbeheer. Dat doet zij voor een belangrijk deel in het Regionaal Waterplan. Dit plan beoogt een sterke relatie van waterbeheer met de ruimtelijke ordening te leggen. Daarom is het Regionaal Waterplan voor de ruimtelijke aspecten gelijkgesteld aan een structuurvisie. In de Omgevingswet zal de omgevingsvisie deze structuurvisie vervangen. In de provinciale omgevingsvisie brengt de provincie meerdere sectorale visies samen tot één integraal plan voor de fysieke leefomgeving. Dat kan onder meer gaan om cultureel erfgoed, water, wonen, milieu, landschap, gezondheid, bodemkwaliteit, mobiliteit, economie en vestigingskwaliteit. Daarop vooruitlopend hebben de drie Noordelijke provincies elk al een provinciale omgevingsvisie (en een omgevingsverordening) vastgesteld waarin het Regionaal Waterplan is geïntegreerd.

De provincie kan in de omgevingsvisie en -verordening onder meer kaders stellen door per gebied te bepalen wat de ruimtelijke functie is (zoals stedelijk gebied, landbouw, natuur). Daarnaast stelt zij in de omgevingsvisie specifieke kaders op het gebied van het waterbeheer, onder andere voor overstromingsrisico's, (grond)waterstand en waterkwaliteit. Deze functies werken door naar de peilbesluiten die de waterschappen nemen. Het waterpeil volgt nu (nog) de functie van een gebied.² De waterschappen zijn verplicht het bijbehorende waterbeheer te doen, maar zij kunnen hiervan afwijken bij tegenstrijdige hydrologische eisen van functies.³

Bij de (ruimtelijke) functietoekenning moet de provincie verschillende sectorale belangen tegen elkaar afwegen. Deze sectorale belangen kunnen soms botsen. Landbouw is bijvoorbeeld vaak gebaat bij een lage grondwaterstand, terwijl natuurgebieden daarvan negatieve gevolgen kunnen ondervinden. Op slappe bodems – zoals veengrond – kan een lage grondwaterstand bovendien leiden tot oxidatie van organische stof in de bodem, inklinking en als gevolg daarvan het verzakken van de fundering van woningen. Door een groeiende druk op de ruimte en door klimaatverandering worden deze belangenafwegingen steeds belangrijker.

² Een peilbesluit volgt uit een afweging van alle betrokken belangen (voor zover deze volgen uit de doelen van de Waterwet). Een waterschap kan geen waterpeil instellen dat de functie van het gebied niet goed mogelijk maakt. In een landbouwgebied kan (bijvoorbeeld omwille van de natuur of het tegengaan inklinking) het waterpeil niet zodanig worden verhoogd dat een rendabele landbouw te zeer wordt beperkt.

³ STOWA: <https://www.stowa.nl/deltafacts/ruimtelijke-adaptatie/adaptief-deltamanagement/water-en-ruimtelijke-ordening>, benaderd op 18 april 2023.

Naast een afweging van deze sectorale belangen is klimaatadaptatie een bijzonder – sectoren doorsnijdend – belang dat bij een (integrale) ruimtelijke belangenafweging moet worden betrokken. De ondergrond is voor verschillende gebruiksfuncties vaak te slap, steeds vaker te nat of te droog en op termijn te zout of gevaarlijk. Hierdoor kunnen water- en bodemsystemen de gevraagde ecosysteemdiensten, zoals efficiënte voedselproductie of schone lucht, op termijn niet meer leveren.⁴ De maakbaarheid van de ruimtelijke inrichting van Nederland en het bijbehorende watersysteem komen steeds meer onder druk te staan. In toenemende mate worden discussies gevoerd over het (klimaat)robuust inrichten van de ruimte in Nederland. Daarbij kan niet alleen worden gedacht aan specifiek op klimaatadaptatie gerichte ruimtelijke projecten, bijvoorbeeld bij het inrichten van gebieden voor waterberging. Klimaatadaptatie is een aspect dat in de belangenafweging over alle ruimtelijke ontwikkelingen terug moet komen. Bijvoorbeeld bij de aanleg van een woonwijk: komt deze op de juiste plaats, hoe wordt een teveel aan water afgevoerd en kan het afgevoerde water worden vastgehouden voor perioden van grote droogte? Teneinde waterhuishoudkundige belangen volwaardig te laten meewegen, moeten initiatiefnemers van een ruimtelijk plan sinds 2001 de waterbeheerder vroegtijdig bij de besluitvorming betrekken (de Watertoets).⁵

Het denken over klimaatadaptatie in het waterbeheer is niet nieuw. In de loop der jaren is de visie ten opzichte van waterbeheer fundamenteel veranderd. Rond 1980 kwam de term integraal waterbeheer op. Bij integraal waterbeheer worden kwantiteitsbeheer en kwaliteitsbeheer van zowel grond- als oppervlaktewater geïntegreerd benaderd. De Vierde nota Waterhuishouding (1998) had als uitgangspunt dat zo veel mogelijk op een natuurlijke wijze moest worden omgegaan met het water en de watersystemen.⁶ Tevens moest er een goede samenhang zijn tussen waterbeleid, milieubeleid en ruimtelijke ordening. Vanaf 2004 is het principe ‘functie volgt peil’ in de Nota Ruimte beschreven als leidend. Hoewel dit principe al in de Nota Ruimte is beschreven, blijkt het nog lang niet altijd een vanzelfsprekendheid te zijn.⁷ De integrale benadering van watersystemen en de koppeling met de ruimtelijke ordening is in 2008 gecodificeerd in de Waterwet.⁸ Een bekend voorbeeld van de veranderende omgang met ruimte en water was op Rijksniveau het programma Ruimte voor de Rivier (2007). Het Rijk werkte in dit programma vanuit de randvoorwaarden die het water- en bodemsysteem stelden. Het accent verschoof van dijkverbetering naar rivierverruiming. In het regeerakkoord van het kabinet Rutte IV is opgenomen dat water en bodem sturend zouden moeten worden voor ruimtelijke plannen.⁹ Dit resulteerde in de Kamerbrief Water en Bodem Sturend, waarin het kabinet de adviezen van de deltacommissaris Peter Glas en stikstofbemiddelaar Johan Remkes volgt.¹⁰ In de Kamerbrief staan 7 leidende principes en 33 structurerende keuzes beschreven. Omdat deze brief nog geen vastgesteld beleid is, beschrijven we deze principes en structurerende keuzes hier niet verder.

⁴ <https://www.deltares.nl/nieuws/grenzen-bereikt-aan-de-maakbaarheid-van-ons-water-en-bodemsysteem>

⁵ <https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/water-ruimte/watertoetsproces/>

⁶ Een watersysteem is een samenhangend geheel van een of meer oppervlaktewater- en grondwaterlichamen, met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken.

⁷ STOWA: <https://www.stowa.nl/deltafacts/ruimtelijke-adaptatie/adaptief-deltamanagement/water-en-ruimtelijke-ordening>, benaderd op 18 april 2023.

⁸ In deze wet zijn 8 waterwetten samengevoegd en zij gaat uit van integraal waterbeheer van het hele watersysteem. De Waterwet schrijft voor dat het ministerie belast met Waterstaat elke zes jaar een plan presenteert. Het eerste Nationaal Waterplan is in 2009 vastgesteld. Het tweede Nationaal Waterplan is vastgesteld in 2015. In 2021 is het Nationaal Water Programma vastgesteld. Klimaatadaptatie vormde in de plannen een steeds belangrijker vertrekpunt.

⁹ VVD, D66, CDA en ChristenUnie. (2021). Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst, coalitieakkoord 2021 – 2025.

¹⁰ Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Brief van de minister van I&M aan de voorzitter van de Tweede Kamer, Onderwerp: Water en Bodem sturend, 25 november 2022.

Verschillende plannen en afspraken op Rijksniveau werken door in het provinciale beleid. Zo is het nationaal Deltaprogramma van belang.¹¹ Het nationaal Deltaprogramma beschermt Nederland tegen hoogwater en overstromingen. Daarnaast waarborgt het voldoende zoetwater en draagt het bij aan een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Nederland, die in 2050 bereikt moet zijn.¹² Het Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen, Rijkswaterstaat en enkele maatschappelijke organisaties werken samen in dit Deltaprogramma. In het Deltaprogramma staan nationale kaders die voor heel Nederland gelden, voor waterveiligheid, zoetwater, ruimtelijke adaptatie en het gebruik van de Rijn-Maasdelta en het IJsselmeergebied.¹³ De Nederlandse overheden hebben verder in 2018 in het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie afgesproken dat ze zich de komende jaren voorbereiden op klimaatverandering.¹⁴ Om hier nadere invulling aan te geven hebben de Noordelijke decentrale overheden ieder hun eigen klimaatadaptatiebeleid vastgesteld. Zij werken daarin regionaal samen met gemeenten en waterschappen. Zo heeft de provincie Groningen een Startnotitie Klimaatadaptatie,¹⁵ Drenthe een Nota klimaatadaptatie¹⁶ en is in Fryslân een Fries Bestuursakkoord Water en Klimaat¹⁷ en een Friese Klimaatadaptatiestrategie vastgesteld.¹⁸ Deze plannen monden onder meer uit in Regionale Adaptatiestrategieën en werken door in de Omgevingsvisies. Verder heeft de Kaderrichtlijn Water (KRW) grote gevolgen voor het waterbeheer. In 2027 moeten alle EU-lidstaten voldoen aan de doelen die de Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt. De waterkwaliteit in Nederland verbetert weliswaar, maar veel waterlichamen voldoen in 2027 naar verwachting nog niet aan de gestelde doelen. Het aandeel regionale wateren dat in dat jaar voldoet aan de normen voor biologische kwaliteit zal in 2027 naar verwachting tussen de 30 en 60 procent liggen.¹⁹ Het niet halen van de KRW-doelstellingen brengt voor de Staat (juridische) risico's met zich mee.²⁰

Onderzoeksvraag

Om tot een relevante onderzoeksvraag te komen, voerde de Noordelijke Rekenkamer in een vooronderzoek gesprekken met medewerkers op het gebied van waterbeheer van de provincie Groningen, Fryslân en waterschap Hunze en Aa's. Daarnaast spraken we met het Statenlid dat

¹¹ In 2007 werd de Deltacommissie nieuwe stijl ingesteld. Dit leidde tot een advies in 2008 voor uitgebreide maatregelen en tot een wettelijke verankering. In de hieruit voortvloeiende Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening van 2011 werd vastgelegd dat er ieder jaar een Deltaprogramma moet komen.

¹² Deltaprogramma: <https://www.deltaprogramma.nl/deltaprogramma>, geraadpleegd op 21 april 2023.

¹³ Deltaprogramma: <https://www.deltaprogramma.nl/deltaprogramma/wat-is-het-deltaprogramma>, geraadpleegd op 21 april 2023.

¹⁴ Rijk, VNG, UvW en IPO. (2018). Bestuursakkoord Klimaatadaptatie. Rijk, VNG, UvW en IPO.

¹⁵ Provincie Groningen. (2020). Startnotitie Klimaatadaptatie. Provincie Groningen.

¹⁶ Provincie Drenthe. (2021). Nota Klimaatadaptatie Drenthe. Provincie Drenthe.

¹⁷ Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Friese gemeenten. (2020). Fries bestuursakkoord water en klimaat 2021 – 2025, samenwerken aan een water- en klimaatbewust Fryslân. Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Friese gemeenten.

¹⁸ Regiegroep Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK). (2020). Friese Klimaatadaptatiestrategie, een handreiking voor klimaatbestendig ontwikkelen. Regiegroep Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK).

¹⁹ Van Gaalen, F. Osté, L. Van Boekel, E. (2020). Nationale analyse waterkwaliteit, onderdeel van de Delta-aanpak Waterkwaliteit. Planbureau voor de Leefomgeving.

²⁰ Minister van Infrastructuur en Waterstaat, Brief van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat aan de Tweede Kamer, Onderwerp: Waterbeleid, 16 november 2021. (TK 27652, nr. 555).

dit onderzoeksonderwerp indiende. Op basis van deze gesprekken kiezen we ervoor het onderzoek te richten op de manier waarop de provincie de verschillende belangen (o.a. klimaatadaptatie, landbouw, natuur, drinkwater, gebouwde omgeving) in haar beleid tegen elkaar afweegt.

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Op welke manier weegt de provincie in ruimtelijke beslissingen het belang van goed waterbeheer af, welk gewicht krijgt klimaatadaptatie ten opzichte van de overige belangen en hoe doeltreffend en rechtmatig is die afweging?

Deelvragen:

1. Hoe zijn de bevoegdheden op het gebied van waterbeheer tussen provincie en waterschappen verdeeld en hoe is de verdeling van de (financiële) middelen voor waterbeheer?
2. Welke strategische kaders voor het waterbeheer hebben de provincies en welke belangenafwegingen benoemen zij?
3. Hoe komen die provinciale strategische kaders voor het waterbeheer tot stand?
4. Hoe sturend zijn deze kaders, controleert de provincie of decentrale overheden zich aan de kaders houden en hoe reageert de provincie als deze zich niet aan de kaders houden?
5. Welke belangen weegt het bevoegd gezag mee bij het maken van concrete ruimtelijke beslissingen en welk gewicht hebben de strategische beleidsdoelen over waterbeheer ten opzichte van de andere belangen?
6. Welke methoden gebruikt het bevoegd gezag om de verschillende deelbelangen tegen elkaar af te wegen?
7. Op welke manier borgen provincies dat de belangenafweging passend is binnen de strategische beleidskaders voor klimaatadaptatie en waterbeheer?
8. Leidt de belangenafweging ertoe dat aantoonbaar rekenschap van de waterhuishouding wordt gegeven?

Aanpak van het onderzoek

Onderzoeksmethoden

In dit onderzoek staat de belangenafweging bij ruimtelijke projecten centraal. Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, verrichten wij de volgende activiteiten. Wij passen verschillende onderzoeksmethoden toe: enerzijds voeren wij een literatuur- en documentenstudie uit en spreken wij met deskundigen en betrokkenen voor een algemeen en generaliseerbaar beeld van de uitvoeringspraktijk. Anderzijds voeren wij verdiepende casestudies uit teneinde een precieze reconstructie van enkele ruimtelijke afwegingen te maken. Het onderzoek bestaat uit de volgende onderdelen.

In kaart brengen van bevoegdheidsverdeling en financiële middelen

De verdeling van de bevoegdheden tussen provincie en waterschappen zal in kaart worden gebracht door bestudering van de relevante literatuur, wet- en regelgeving. Daarnaast zal dit een onderwerp van gesprek zijn in de interviews met medewerkers van de provincies en waterschappen. Om de geldstromen in kaart te brengen, zullen de financiële stukken (begroting en jaarrekening) van provincie en waterschappen worden geanalyseerd. Indien hierop een toelichting noodzakelijk is, zullen we over dit onderwerp gesprekken voeren met ter zake deskundige medewerkers van provincie en waterschappen.

Deze inventarisatie moet antwoord geven op deelvraag 1.

In kaart brengen van het klimaatadaptatiebeleid

In het waterbeheer staat klimaatadaptatie al langer centraal. Er is een omvangrijk beleid op dit gebied en er is een organisatie van overlegstructuren ontstaan. Om een goed beeld te krijgen van het onderdeel klimaatadaptatie in het waterbeheer, beschrijven wij het vastgestelde beleid en de overlegstructuur daaromheen. Wij doen dit om de beleidsdoelen in beeld te krijgen en te zien hoe deze tot stand zijn gekomen, welke instrumenten de provincie heeft en hoe het beleid naar de uitvoerende organisaties doorwerkt. Ook komt aan bod hoe provincies samenwerken met waterbeheerders.

Dit doen wij door:

- Een beleidsdocumentenanalyse (onder meer het Europees beleid, Rijksbeleid, waaronder het Nationale Deltaprogramma en de doorwerking daarvan in provinciale beleidskaders);
- Provinciale beleidsstukken;

- Bestudering van de verslagen van de overleggen met betrekking tot klimaatadaptatie waarbij de provincie betrokken is;
- Interviews met (beleids)medewerkers van provincies, gemeenten, waterschappen, Rijk en stakeholders.

Deze analyse moet antwoord geven op de deelvragen 2, 3 en 9.

Caseonderzoek

De kern van het onderzoek zal bestaan uit gedetailleerde casestudies. Per provincie zullen wij drie complexe ruimtelijke ingrepen uitdiepen. Om aan deze cases te komen, zullen wij via www.ruimtelijkeplannen.nl een lijst opstellen met mogelijk interessante ruimtelijke ontwikkelingen. Verder vragen wij aan de provincie interessante ruimtelijke ontwikkelingen aan te dragen. Zo ontstaat een groslijst met beperkte achtergrondinformatie. Deze groslijst zullen we doornemen met de contactpersoon van de provincie. Uit deze groslijst selecteren wij per provincie drie cases. Wij zoeken daarbij naar sleutelcases waarin scherpe belangentegenstellingen over het waterbeheer aan de orde zijn en die recent zijn afgerond. Daarbij is de scherpste van de belangentegenstellingen het selectie criterium. Daarnaast streven we per provincie naar een spreiding over de waterschappen.²¹ Naast cases waarin waterkwantiteit een rol speelt, zullen we ook een casus opnemen waarin belangentegenstellingen op het gebied van waterkwaliteit aan de orde zijn. Het doel van deze casestudies is om in kaart te brengen op welke manier de belangen van verschillende stakeholders in de besluitvorming worden meegewogen en op welke manier deze tegen elkaar worden afgewogen.

Per casus zal een uitgebreid dossieronderzoek plaatsvinden. Daarnaast zullen we interviews houden met alle relevante betrokken partijen, waaronder provincie, waterschappen, gemeente en stakeholders. Waar nodig zullen we spreken met externe deskundigen.

De casestudies zullen informatie opleveren voor de beantwoording van de deelvragen 3, 4 en 5.

Vergelijking cases en toetsing met het strategisch beleid

Als laatste stap in het onderzoek zullen wij de cases met elkaar vergelijken en op zoek gaan naar rode draden in de cases. Er zal in deze stap worden beoordeeld of en in hoeverre de gemaakte keuzes binnen de strategische kaders passen. Dit kan deels op basis van een eigen analyse. We zullen daarnaast de resultaten van de casestudy voorleggen aan een panel van externe deskundigen, waarna zij een expertbeoordeling geven over de vraag in hoeverre de bestudeerde ruimtelijke ontwikkeling past binnen de strategische kaders.

Tevens zullen wij de resultaten uit de cases voorleggen aan een panel van ambtelijk en bestuurlijk betrokkenen. De kernvraag die we aan hen zullen stellen is of deze bevindingen voor het

²¹ Omdat het waterbeheer in Fryslân op een klein gebied na volledig in handen is van het Wetterskip Fryslân, is het voor Fryslân niet zinvol te zoeken naar een spreiding over meerdere waterschappen.

waterbeheer in het algemeen gelden. Op die manier trachten we te bewerkstelligen dat de resultaten uit de casestudies beter te veralgemeniseren zijn.

Deze laatste stap zal antwoord geven op deelvragen 8.

Afbakening

In onze analyse is de provinciale ruimtelijke kaderstelling op het ruimtelijke vlak en het bewerkstelligen van de doorwerking van deze kaders uitgangspunt. We zullen ingaan op de relatie tussen de provincie en de andere (uitvoerende) instellingen, waaronder gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven. Daarom zullen we ook informatie inwinnen bij de waterschappen en waar nodig de gemeenten en drinkwaterbedrijven. Dit onderzoek heeft betrekking op de (grond)wateren waarover de provincie zeggenschap heeft. Dat betekent dat bijvoorbeeld Rijkswateren en primaire waterkeringen buiten het onderzoek vallen. Het onderzoek spitst zich toe op regionale wateren. Daarbij gaan wij uit van integraal waterbeheer: wij kijken naar zowel grond- als oppervlaktewater en we betrekken daarbij zowel de afwegingen over de kwaliteit als de kwantiteit.

We streven ernaar om ruimtelijke ontwikkelingen als cases in het onderzoek te betrekken die zo recent mogelijk afgerond zijn. Wij beschrijven deze ontwikkelingen vanaf het begin. Omdat ruimtelijke ingrepen vaak een lange ontwikkeltijd kennen, betekent dat waarschijnlijk dat we het spoor lang terug zullen moeten volgen. Hierdoor is er geen duidelijke afbakening van de onderzoeksperiode aan te geven.

Planning onderzoek

Het onderzoek loopt volgens de planning van april 2023 tot en met april 2024.

Activiteit	Periode
Oriëntatie, vooronderzoek en eerste gesprekken	Februari 2023 tot april 2023
Vaststellen onderzoeksplan	Mei 2023
Onderzoek, feitenverzameling en interviews	Mei 2023 tot december 2024
Opstellen nota van bevindingen	November 2024 en december 2024
Ambtelijk hoor en wederhoor	Januari 2024 en februari 2024
Opstellen eindrapport	Februari 2024
Bestuurlijk hoor en wederhoor	Maart 2024
Aanbieden eindrapportage	April 2024

Bronnen

Deltaprogramma: <https://www.deltaprogramma.nl/deltaprogramma>, geraadpleegd op 21 april 2023.

Deltaprogramma: <https://www.deltaprogramma.nl/deltaprogramma/wat-is-het-deltaprogramma>, geraadpleegd op 21 april 2023.

Deltares: <https://www.deltares.nl/nieuws/grenzen-bereikt-aan-de-maakbaarheid-van-ons-water-en-bodemsysteem>, benaderd op 18 april 2023.

Helpdesk Water: <https://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/water-ruimte/watertoetsproces/>, benaderd op 3 mei 2023.

Minister van Infrastructuur en Waterstaat, Brief van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat aan de voorzitter van de Tweede Kamer, Onderwerp: Waterbeleid, 16 november 2021.

Minister van Infrastructuur en Waterstaat, Brief van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat aan de voorzitter van de Tweede Kamer, Onderwerp: Water en Bodem sturend, 25 november 2022.

Provincie Drenthe. (2021). Nota Klimaatadaptatie Drenthe. Provincie Drenthe.

Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Friese gemeenten. (2020). Fries bestuursakkoord water en klimaat 2021 – 2025, samenwerken aan een water- en klimaatbewust Fryslân. Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en Friese gemeenten.

Provincie Groningen. (2020). Startnotitie Klimaatadaptatie. Provincie Groningen.

Regiegroep Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK). (2020). Friese Klimaatadaptatiestrategie, een handreiking voor klimaatbestendig ontwikkelen. Regiegroep Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK).

Rijk, VNG, UvW en IPO. (2018). Bestuursakkoord Klimaatadaptatie. Rijk, VNG, UvW en IPO.

STOWA: <https://www.stowa.nl/deltafacts/ruimtelijke-adaptatie/adaptief-deltamanagement/water-en-ruimtelijke-ordening>, benaderd op 18 april 2023.

Van Gaalen, F. Osté, L. Van Boekel, E. (2020). Nationale analyse waterkwaliteit, onderdeel van de Delta-aanpak Waterkwaliteit. Planbureau voor de Leefomgeving.

VVD, D66, CDA en ChristenUnie. (2021). Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst, coalitieakkoord 2021 – 2025.

Bijlage 1.

Onderzoeksfasen

Deze tabel bevat de fases van de onderzoeksprojecten van de Noordelijke Rekenkamer. De meeste projecten maken deel uit van het onderzoeksprogramma van de rekenkamer (<https://www.noordelijkerekenkamer.nl/onderzoek/onderzoeksprogrammas>). Daarnaast verricht de rekenkamer onderzoek op verzoek van Statenleden (zie het Onderzoeksprotocol van de NRK, <https://www.noordelijkerekenkamer.nl/over-ons>, onder 'Werkwijze').

Fase	Activiteit
Onderzoeksopzet	De rekenkamer zoekt informatie en verkent welke richtingen het project kan ingaan. Dat doet zij onder andere door zich in te lezen en door (informeel en oriënterend) in gesprek te gaan met medewerkers van de provincie(s) en andere inhoudelijk betrokkenen. Resultaat: onderzoeksplan, vastgesteld door het college van de NRK. De rekenkamer stuurt deze onderzoeksopzet naar de provinciesecretaris, met het verzoek een inhoudelijke contactpersoon aan te wijzen.
Uitvoering:	De rekenkamer voert vervolgens een startgesprek met de vaste provinciale contactpersoon en de aangewezen inhoudelijke contactpersoon. De provincie levert daarna binnen een maand de gevraagd documenten.
Empirisch onderzoek /Nota van Bevindingen + Ambtelijk hoor en wederhoor	De rekenkamer verzamelt gegevens, deels van de provincie, deels van andere instanties. Soms zet zij een enquête uit. De relevante gegevens en de antwoorden op de feitelijke onderzoeksvragen krijgen een plekje in de conceptnota van Bevindingen, vast te stellen door het college van de NRK. Aan de provincie vraagt de rekenkamer het concept van de Nota van Bevindingen te controleren op <u>feitelijke</u> correctheid (de provincie krijgt <u>vijf weken</u> om dit te doen). De rekenkamer stelt vervolgens een reactienota op en bespreekt die met de provincie (vaste contactpersoon en inhoudelijke contactpersoon). Feitelijke onjuistheden in de Nota van Bevindingen corrigeert de rekenkamer.
Uitvoering: Analyse en beoordeling	Op basis van alle gegevens formuleert de rekenkamer conclusies en aanbevelingen. Die vormen, met de inhoud van de Nota van Bevindingen, het <u>eindrapport</u> . Het college van de NRK stelt het eindrapport vast.
Afronding	Vervolgens stuurt de rekenkamer het vastgestelde eindrapport aan het college van Gedeputeerde Staten, met het verzoek een bestuurlijke reactie te geven (binnen vijf weken). De rekenkamer biedt aan de desbetreffende gedeputeerde(n) een toelichting te geven op de conclusies en aanbevelingen. NB. Het rapport verandert door dat gesprek niet meer. De bestuurlijke reactie wordt als bijlage bij het rapport opgenomen.
Bestuurlijke reactie	Naar aanleiding van de bestuurlijke reactie van het college van Gedeputeerde Staten kan de rekenkamer besluiten een nawoord te schrijven; ook dat is een bijlage bij het rapport.
Nawoord	Daarna presenteert de rekenkamer het eindrapport in een besloten bijeenkomst aan de leden van Provinciale Staten; daarna is het rapport openbaar. Daarna licht zij het rapport nog eens toe in een bijeenkomst (zoals een commissievergadering) van PS.
Openbaarmaking	NB. Dat betekent dus, dat <u>alle voorgaande stappen vertrouwelijk</u> zijn en dat de provincie geen van de stukken die zij van de rekenkamer ontvangt aan derden mag geven.